

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО СТВОРЕННЯ ВПРАВ І ЗАВДАНЬ ДЛЯ УЧНІВ 5–6 КЛАСІВ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Горошкін Ігор,

кандидат пед наук, старший науковий співробітник
відділу навчання іноземних мов,
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

В умовах компетентісної освітньої парадигми до пріоритетних завдань навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти віднесено формування в здобувачів освіти, крім предметних, низки ключових компетентностей, що мають «забезпечити успішну соціалізацію юної особистості патріота своєї країни з чіткою громадянською позицією, інноваційним мисленням, багатим комунікативним досвідом, екологічною свідомістю. Основним завданням іншомовної освіти в сучасних умовах є формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності випускника, який не лише вмітиме усно чи письмово висловлювати власну думку іноземною мовою відповідно до ситуації, а й буде здатним за допомогою мовних засобів охопити увесь спектр соціальних і культурних явищ, розв'язувати засобами іноземної мови актуальні життєві проблеми. Це спонукає вчителів іноземних мов шукати шляхи ефективної організації освітнього процесу. У їхній діяльності окреслилися певні підходи, що забезпечують вироблення в здобувачів освіти психологічної настанови на систематичне здобування й розширення знань, формування ціннісного ставлення до навчального предмета, умінь здійснювати ефективну міжкультурну комунікацію, а також стійких умінь орієнтуватися в динамічних інформаційних потоках. Зазначимо, що в сучасних умовах не менш важливо забезпечити засвоєння й системне розширення учнями соціокультурних знань, що є важливою умовою ефективної міжкультурної комунікації.

У модельній програмі з іноземних мов (В. Редько, О. Шаленко, С. Сотникова, О. Коваленко, І. Коропецька, О. Якоб, І. Самойлюкевич, О. Добра, Т.Кіор) зазначено, що навчання «будується на підґрунті комунікативного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та культурологічного підходів, які своєю сутністю зумовлюють дидактично і методично доцільне визначення цілей та змісту навчання іноземної мови як важливого засобу міжкультурного спілкування та порозуміння в сучасному глобалізованому, мультилінгвальному та полікультурному світовому соціумі» (МОН України, 2017, с. 4).

Студіювання психолого-педагогічних джерел (О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецька, С. Ніколаєва, О. Овчарук, О. Пасічник, Т. Полонська, В. Редько, О. Савченко, О. Топузов та ін.) з окресленої проблеми уможливило виокремлення низки підходів, що домінують в процесі навчання іноземних мов у 5–6 класах і визначають створення системи вправ і завдань для організації ситуативного спілкування учнів 5–6 класів. До них відносимо:

- компетентнісний;
- особистісно орієнтований;
- комунікативно-діяльнісний;
- культурологічний.

Компетентнісний підхід змінює мету й завдання освіти від передачі знань і умінь предметного змісту, що було задекларовано у вимогах навчальних програм «учні повинні знати», «учні повинні вміти», до формування розвиненої особистості, яка володіє низкою соціально і життєво значущих компетентностей. Якщо в Державному стандарті базової середньої освіти виокремлено 11 ключових компетентностей, то, відповідно, має бути розроблена і впроваджена в освітній процес система вправ і завдань, що складається з 11 груп, спрямованих на:

- вільне володіння державною мовою;
- формування іншомовної комунікативної компетентності;
- математична компетентність;
- формування компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій;
- формування інноваційності;
- формування екологічної компетентності;
- формування інформаційно-комунікаційної компетентності;
- навчання впродовж життя;
- формування громадянських та соціальних компетентностей;
- формування культурної компетентності;
- формування підприємливості і фінансової грамотності.

З огляду на це кожна вправа й завдання системи мають спрямовувати діяльність здобувачів освіти на формування тієї чи тієї компетентності. У цьому випадку система стає потужним інструментом досягнення мети навчання іноземних мов, визначену програмою.

Останнім часом набуває все більшого поширення особистісно орієнтований підхід у навчанні іноземних мов спрямований на проєктування освітнього процесу, максимально зорієнтованого на учня, забезпечення розвитку його індивідуальності, розвитку творчого потенціалу. Цьому значною мірою сприяє групова робота над різними текстами, що дає змогу кожному учневі виконати певні дії, які відповідають їхнім віковим особливостям, є посиленням для кожного. Наприклад, один учень читає текст, інший – виділяє в ньому незнайомі слова, третій – шукає їх значення в словнику, четвертий – висловлює оцінне судження тощо. Склад груп, функції учнів можуть змінюватися, важливим є те, що в межах груп учні взаємодіють, допомагають один одному. Така робота готує здобувачів освіти до подальшої комунікації, сприяє вдосконаленню комунікативних умінь, розширенню словникового запасу, що має відбуватися систем-

но. Плануючи роботу на уроці, важливо враховувати її особливості підліткового віку учнів, у якому спілкування є провідним типом діяльності

Комунікативно-діяльнісний підхід до створення системи вправ і завдань для організації ситуативного спілкування учнів 5–6 класів в умовах компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов спирається на теорію «навчання через діяльність» Д. Дьюї, який визначив основні засади організації процесу навчання (урахування інтересів учнів, навчання через мислення й дії, пізнання і знання як результат подолання труднощів, творча робота і співробітництво), низку психологічних теорій: теорію діяльності, теорію навчальної діяльності, теорію особистісно діяльнісного опосередкування, які визначають, що розвиток особистості в процесі навчання відбувається насамперед через формування в неї навчальних дій, що є основою освітнього процесу. Психологи довели, а освітня практика підтверджує, що людина може опанувати зміст предмета, культурні відомості, способи пізнання, сформувати й удосконалити особистісні якості через діяльність. Саме діяльність є головним складником механізму здобування соціального досвіду. Це спонукає до перенесення акценту з навчання на учіння, тобто необхідно розглядати навчання як організацію й стимулювання учіння.

Культурологічний підхід до навчання іноземної мови зумовлює взаємодію мови і культури. У 5–6 класах значно збільшується обсяг навчального матеріалу (на відміну від початкової школи), у тому числі міжкультурного. Навчання іноземної мови стає не процесом накопичення знань, а процесом формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності учнів. Учні починають працювати з автентичними текстами, реалізувати функцію іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування. З огляду на це ситуаційні завдання, що застосовують на уроках іноземних мов, мають спонукати учнів до спілкування з однокласниками, відповідати їхнім потребам і прагненням. У процесі виконання ситуаційних завдань важливо задіяти всі канали надходження інформації, активізувати інтелектуальну й емоційну сфери особистості учнів. Наприклад, задля формування такої ключової компетентності, як спілкування державною (рідною) мовою, обізнаність та самовираження у сфері культури, можна використати ситуаційне завдання, побудоване на українознавчому матеріалі.

Отже, у процесі створення системи вправ і завдань для організації ситуативного спілкування учнів 5–6 класів в умовах компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов необхідно враховувати такі вимоги: виконання завдання має бути спрямованим на розвиток мотивації, пізнавальної активності здобувачів освіти; допомогти кожній дитині сформувати уявлення про себе як про людину з великими можливостями для розвитку; сприяти формуванню вмінь навчатися в нових умовах, працювати в команді, об'єктивно оцінювати власні результати й уміти порівнювати їх з результатами інших; досягати успіху й адекватно реагувати на успіхи та невдачі інших, контролювати й регулювати емоції; розвивати відповідальність і самостійність учнів, почуття емпатії.

Список використаних джерел

МОН України. (2017). Іноземні мови. Навчальні програми для 5–9 класів. https://ru.osvita.ua/doc/files/news/561/56140/program_mov1.pdf